

LAW

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.2.28>

**KOLIZJE LEGISLACYJNE W SPRAWACH PRZELICZANIA EMERYTUR WOJSKOWYCH
W KONSEKWENCJI NIEPRZESTRZEGANIA ZASADY PEWNOŚCI PRAWNEJ
PRZEZ RZĄD ORAZ ROLA SĄDU W USUWANIU ODPOWIEDNIEJ PROBLEMATYKI**

Igor Babich*student Naukowo-Badawczego Instytutu Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0003-4264-7221

ihor_babych@ukr.net

Adnotacja. Artykuł poświęcono kolizjom legislacyjnym w sprawach przeliczania emerytur żołnierzom, jako konsekwencjom nieprzestrzegania zasady pewności prawnej przez rząd oraz przeglądowi roli sądu w usuwaniu odpowiedniej problematyki. W artykule ustalono, że ceny konsumpcyjne towarów i usług stale rosną, a „warunkowe” podwyżki emerytur nie rzadko pozostają wyłącznie na papierze, ponieważ w ukraińskim polu prawnym, czasami, niektóre akty prawne są sprzeczne z innymi, powodując nieporozumienia, brak pewności prawnej, zniesławienie uzasadnionych oczekiwań i, w końcu, tworzą prawny zuzwang. Autor twierdzi, że nowoczesna ochrona socjalna wojskowych – to kompleksowa działalność społeczeństwa i państwa, która oznacza wyraźne skierowanie i ma na celu zapewnienie skuteczności aktów prawnych, regulujących odpowiednie ulgi, gwarancji i odszkodowania wojskowym, których obecność bezpośrednio wiąże się z cechami obowiązków ostatnich. Artykuł zwraca również uwagę na strategicznie błędne działania rządu w kontekście emerytur wojskowych (w szczególności ich przeliczenia) na przykładzie dwóch uchwał: Uchwały nr 704 z dnia 30.08.2017 r. i Uchwała nr 103 z dnia 21.02.2018 r. W rezultacie ustalono, że sądy mogą bardzo skutecznie eliminować kolizje legislacyjne pod pewnymi warunkami. Właśnie w tym celu w krajowej doktrynie administracyjno-prawnej wprowadzono instytucję spraw wzorcowych. Nie należy jednak zapominać, że sądy nadal nie powinny przejmować funkcji władzy ustawodawczej lub wykonawczej, a tworzenie przepisów w Ukrainie powinno wreszcie pozbyć się przyciągania do sprzeczności i niewyraźnych, niezrozumiałych sformułowań.

Słowa kluczowe: wojskowy, emerytura, przeliczenie emerytury, służba wojskowa, Sąd Najwyższy, gwarancje społeczne, praktyka sądowa, zabezpieczenie pieniężne, kolizje.

**LEGISLATIVE CONFLICTS IN THE RECALCULATION OF MILITARY PENSIONS
AS A CONSEQUENCE OF NON-COMPLIANCE WITH THE PRINCIPLE
OF LEGAL CERTAINTY BY THE GOVERNMENT, AND THE ROLE
OF THE COURT IN ELIMINATING THE RELEVANT PROBLEM**

Igor Babich*Applicant for the Research Institute of Public Law (Kyiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0003-4264-7221

e-mail: ihor_babych@ukr.net

Abstract. The article is devoted to legislative conflicts in the recalculation of pensions of military personnel, as a consequence of non-compliance with the principle of legal certainty of the government, and a review of the role of the court in eliminating the relevant problem. The article also draws attention to strategically flawed government actions in the context of military pensions (including their recalculation) using the example of two resolutions: Resolution No. 704 from 08/30/2017 and Resolution No. 103 from 02/21/2018. The author states that modern social protection of the military is a complex activity of society and the state, which implies a clear targeting and is aimed at ensuring the effectiveness of normative-legal acts regulating the relevant benefits, guarantees and compensations for servicemen, the availability of which is directly linked to the specifics of service duties, which the latter rely on. As a result, it is determined that the courts can quite effectively eliminate legislative conflicts under certain conditions. It is for this purpose in the domestic administrative-legal doctrine was introduced the institute of exemplary cases. However, we should not forget that the courts should not take over the functions of the legislative or executive branches of government and rulemaking in Ukraine should finally get rid of the gravitation towards contradictions and vague, incomprehensible formulations.

Key words: servicemen, pension, recalculation of pension, military service, Supreme Court, social guarantees, court practice, monetary security, conflicts.

ЗАКОНОДАВЧІ КОЛІЗІЇ В ПИТАННЯХ ПЕРЕРАХУНКУ ПЕНСІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ЯК НАСЛІДОК НЕДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ УРЯДОМ ТА РОЛЬ СУДУ В УСУНЕННІ ВІДПОВІДНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ

Ігор Бабич

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-4264-7221

ihor_babych@ukr.net

Анотація. Стаття присвячена законодавчим колізіям у питаннях перерахунку пенсій військовослужбовцям як наслідку недотримання принципу правової визначеності урядом та огляду ролі суду в усуненні відповідної проблематики. У статті встановлено, що споживчі ціни на товари та послуги постійно зростають, а «умовне» підвищення пенсій нерідко залишається виключно на папері, оскільки в українському правовому полі подекуди одні законодавчі акти суперечать іншим, породжуючи непорозуміння, відсутність правової визначеності, паплюження легітимних очікувань та, зрештою, створюють юридичний цугцванг. Автором констатується, що сучасний соціальний захист військових – це комплексна діяльність суспільства і держави, яка має на увазі чітку адресність та спрямована на забезпечення ефективності нормативно-правових актів, котрі регламентують відповідні пільги, гарантії й компенсації військовослужбовцям, наявність яких прямо пов'язується з особливостями службових обов'язків, що покладаються на останніх. У статті також звертається увага на стратегічно неправильні дії уряду в контексті пенсій військовослужбовцям (зокрема, їх перерахунку) на прикладі двох постанов: Постанови № 704 від 30.08.2017 р. та Постанови № 103 від 21.02.2018 р. Як підсумок визначено, що суди можуть доволі дієво усувати законодавчі колізії за певних умов. Саме для цього у вітчизняній адміністративно-правовій доктрині було запроваджено інститут зразкових справ. Проте не слід забувати, що суди все ж таки не повинні переймати на себе функції законодавчої або виконавчої гілок влади, й нормотворення в Україні повинне нарешті позбавитися тягіння до суперечностей та розмитих, незрозумілих формулювань.

Ключові слова: військовослужбовці, пенсія, перерахунок пенсії, військова служба, Верховний Суд, соціальні гарантії, судова практика, грошове забезпечення, колізії.

Актуальність теми. Починаючи з 2014 року українська держава постійно перебувала у стані гібридної війни, намагаючись протистояти безпідставній агресії з боку Російської Федерації, обороняючи свій суверенітет і територіальну цілісність усіма можливими та доступними засобами. 24 лютого 2022 року взяла свій початок нова віха в історії російсько-українського збройного протистояння. З цього моменту гібридна війна змінилася класичними воєнними діями з бомбардуваннями, вибухами, гуманітарною та екологічною катастрофами та мільйонами українців із викривленими долями.

За весь цей багатостраждальний період – від анексії Криму до Маріупольської та Бучанської трагедій – українська армія пройшла тривалий шлях змін. Подолання стагнації, поступове вирішення питання із комплексним забезпеченням військових частин, перетворення образу військової служби на певний престижний бренд та активне реформування за всіма напрямками в умовах постійного зовнішнього тиску – все це результати злагодженої роботи всіх національних інституцій та безпосередньо громадянського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Як слушно зауважує тріумвірат дослідників у складі С.К. Андрійчука, О.О. Морушка та М.С. Гасяк, ефективне функціонування воєнної частини нашого суспільства в умовах світових трансформацій невід'ємно пов'язане з явищем соціального забезпечення військовослужбовців, для якого не останню роль відіграють соціальні гарантії, котрі доволі часто набувають статусу чи не ключового аргументу на користь вибору військової служби як роду діяльності для молоді, при цьому формуючи у населення додаткові стимули для готовності захищати Батьківщину за будь-яких загрозливих для неї випадків (Андрейчук, Морушко, Гасяк, 2021: 75). Однією з базових соціальних гарантій для військовослужбовців виступає пенсія. Л.В. Цюкало правильно пише, що підвищений рівень пенсійного забезпечення для військовослужбовців, порівняно із пересічними громадянами, цілком зрозумілий та носить не соціально-дискримінаційний характер, а навпаки компенсуючий, суть якого полягає в унормуванні підвищеного ризику для життя та здоров'я, якому піддаються військові під час служби, з гідним рівнем життя після завершення служби та виходу на пенсію або у разі досягнення відповідної вислуги років, отримання інвалідності, або у інших випадках, передбачених чинним законодавством (Цюкало, 2018: 129).

На сьогодні в Україні приблизно 13 мільйонів осіб-пенсіонерів, майже 5% з яких – військовослужбовці (це близько 600 000 людей). На шляху до гідного пенсійного забезпечення військовослужбовців українська влада пройшла різні етапи, втім буде занадто обнадійливим сказати, що реформування завжди було якісним та адекватним. Сталим залишається лише той факт, що споживчі ціни на товари та послуги постійно зростають, а «умовне» підвищення пенсій нерідко залишається виключно на папері. За сумною традицією в українському правовому полі подекуди одні законодавчі акти суперечать іншим, породжуючи непорозуміння, відсутність правової визначеності, паплюження легітимних очікувань та, зрештою, створюють юридичний цугцванг, коли всі дії, спрямовані на виправлення, лише погіршують і без того складну ситуацію.

Стратегічно неправильні дії уряду в контексті пенсій військовослужбовцям (зокрема, їх перерахунку) добре простежуються на прикладі двох постанов Кабінету Міністрів України, а саме: Постанови № 704 від 30.08.2017 р. «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу

та деяких інших осіб» (надалі – Постанова № 704) (Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб, 2017) та Постанова № 103 від 21.02.2018 р. «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб» (надалі – Постанова № 103) (Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб, 2018). Саме зазначені нормативно-правові акти стануть основою цього дослідження та саме їхню неузгодженість усунула судова практика останніх років.

З огляду на вищенаведене, а також прагнення нашої держави стати в найближчому майбутньому членом Європейського Союзу та Північноатлантичного Альянсу (НАТО), для якого матеріальне забезпечення військовослужбовців та членів їхніх сімей є чи не ключовим імперативом, а також закінчити війну проти Російської Федерації шляхом остаточної перемоги над останньою, актуальність питань з приводу усунення колізій в аспектах перерахунку пенсій військовослужбовцям як наслідку недотримання принципу правової визначеності урядом та ролі суду в усуненні відповідної проблематики перебуває поза будь-якими сумнівами. На авторський погляд, звернення до судової практики виглядає доцільним рішенням хоча б тому, що соціальні судові спори традиційно менш популярні серед наукової спільноти і їх висвітлення однозначно додасть новизни нашій роботі.

Серед учених, які присвячували свої праці питанням соціального забезпечення військовослужбовців та прогалин (колізій) законодавства у такому напрямі, окремо слід виділити таких як: С.К. Андрейчук, Л.П. Медвідь, А.Л. Папікян, І.В. Пивовар, Ю.І. Пивовар, О.М. Радченко, І.М. Сирота, Л.В. Цюкало, М.М. Шумило та інші.

Метою цієї статті є огляд та повномасштабний аналіз Постанови № 704 та Постанови № 103 у контексті їхньої неузгодженості щодо пенсійного забезпечення колишніх військовослужбовців, визначення причин, чому саме було порушено принцип правової визначеності, а також встановлення ролі судів у розрізі усунення виявленої проблематики. Задля досягнення поставленої мети висунуто таке завдання: дослідити основні положення Постанов № 704 та 103, виявити їх колізійність стосовно одна одній, висунути обґрунтування, в чому полягає порушення принципу правової визначеності та здійснити огляд судової практики у відповідній категорії справ, де вбачається усунення проблематики, спровокованої недалекоглядними діями уряду.

Переходячи до викладу основного матеріалу, насамперед відзначимо, що сучасний соціальний захист військових – це комплексна діяльність суспільства і держави, яка має на увазі чітку адресність та спрямована на забезпечення ефективності нормативно-правових актів, котрі регламентують відповідні пільги, гарантії й компенсації військовослужбовцям, наявність яких прямо пов'язується з особливостями службових обов'язків, що покладаються на останніх (Ветлінський, 2016: 198). Потреба у додаткових гарантіях соціальної захищеності військових як протягом проходження служби, так і після її завершення добре проілюстрована з детальною аргументацією в рішеннях Конституційного Суду України. Так, зокрема, у рішенні від 17 березня 2004 року № 7-рп/2004 проголошується, що соціальне піклування особливого характеру про військовослужбовців пояснюється через кореляцію взаємозв'язку між фактом служби в Збройних силах України, правоохоронних органах чи інших військових формуваннях та неминучим і суттєвим ризиком для життя та здоров'я особи, дисциплінарними вимогами, профпридатністю та надзвичайними фізично-вольовими якостями (Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин третьої, четвертої статті 59 Закону України «Про Державний бюджет України на 2003 рік» (справа про соціальний захист військовослужбовців та працівників правоохоронних органів), 2004).

Пенсія є чи не головною соціальною гарантією військовослужбовців і її рівень повинен забезпечити належну підтримку особі після її виходу зі служби з об'єктивних причин (Курилова, 2016: 193). Щоправда, паралельно з цим отримання пенсії, а частіше її перерахунок, можливість якого передбачена законодавством, – досить складне завдання, з яким стикаються військові. Багатьох пенсіонерів-військовослужбовців навряд чи можна здивувати історіями про кількарічні баталії за перерахунок пенсій, який доволі відчутний: чимало пенсій після перерахунку збільшуються щонайменше вдвічі (!). Таїсія Виговська ще в липні 2021 року добре висловилися на Інтернет-порталі «Радник у сфері бюджетної бухгалтерії»: «Іноді «бойові» дії пенсіонерів-військовослужбовців із пенсійними органами та військовими комісаріатами, котрі видають довідки про зміну грошового забезпечення діючих військовослужбовців, більш запеклі, аніж ті протистояння, які спіткали нинішніх пенсіонерів під час проходження служби» (Виговська, 2021). За такої кон'юнктури військовослужбовці змушені звертатися до суду за захистом своїх порушених прав, свобод та інтересів.

Найчастіше соціальні спори за участю військових зосереджуються на таких напрямках, як: призначення та виплата одноразової грошової допомоги військовослужбовцям; необхідність надання документів, що свідчать про причини та обставини поранення (контузії, травми або каліцтва); перерахунок пенсійних виплат; призначення додаткових виплат (наприклад, за участь в АТО/ООС) тощо. На погляд абсолютної більшості вітчизняних дослідників основні причини судових спорів у сфері пенсійного забезпечення військовослужбовців полягають у стратегічних прорахунках у законодавстві, які допускають національні органи влади. Подекуди такі прорахунки носять ситуативний характер та зумовлені дійсними юридичними помилками, а здебільшого характеризуються як цілеспрямована діяльність, яка пов'язується із катастрофічним дефіцитом у Пенсійному фонді України. Приклад останнього – чехарда з індексацією пенсій військовослужбовцям, яку спочатку прибрали, а зараз уже розмірковують про повернення, складаючи та вносячи до Верховної

Ради України відповідні законопроекти (Мінсоцполітики не знає де взяти 60 млрд грн, щоб доплатити військовим пенсіонерам за неправильно нараховані пенсії, 2021).

Загалом, основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей в Україні визначені Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей, 1991). У контексті безпосередньо пенсійного забезпечення громадян України основоположними виступають Закон України «Про пенсійне забезпечення» (Про пенсійне забезпечення, 1991) та Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, 2003). При цьому щодо окремих категорій громадян можуть бути спеціальні закони, які враховують умови їхньої праці. До подібних категорій, очевидно, належать і військовослужбовці. Стосовно особливостей проходження їхньої служби з подальшим пенсійним забезпеченням розбирається Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, 1992). Останній нормативно-правовий акт закріплює низку гарантій для військовослужбовців, серед яких перебуває і право на перерахунок призначених пенсій у зв'язку зі збільшенням рівня грошового забезпечення працюючих представників професії.

Правовою підставою для реалізації гарантій перерахунку призначених пенсій у зв'язку зі збільшенням рівня грошового забезпечення працюючих військовослужбовців є положення ч. 3 ст. 43 та ч. 4 ст. 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, 1992). За наведеними нормами розмір пенсії, яка обчислюється з грошового забезпечення та його додаткових видів (надбавок, доплат тощо), підлягає перерахунку у зв'язку з підвищенням відповідних параметрів у військовослужбовців, котрі перебувають на службі, у порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України.

Грошове забезпечення діючих військовослужбовців, з яким прямо пов'язується процес перерахування пенсій військовослужбовцям-пенсіонерам, було підвищено з 01 березня 2018 року відповідно до Постанови № 704 (Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб, 2017). У результаті було збільшено розміри посадових окладів та окладів за військовим званням, а також інших складників грошового забезпечення. Таким чином, у військових пенсіонерів виникли безумовні правові підстави для перерахунку розміру їхніх пенсій, а у держави виник відповідний правовий обов'язок щодо зазначеної категорії населення. Цей правовий обов'язок держава вирішила виконати так само руками Кабміну, видавши Постанову № 103 (Сирота, 2019), яка начебто затвердила та впорядкувала процедуру перерахунку пенсій колишнім військовослужбовцям, але насправді вступила в пряму суперечність з Постановою № 704 (Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб, 2017), породивши істотну законодавчу колізію та ускладнивши життя пенсіонерам-військовослужбовцям. Так, п. 1 Постанови № 103, з одного боку, підтвердив необхідність перерахунку пенсій військовослужбовцям у зв'язку з прийняттям Постанови № 704, але для пенсій, призначених до 01 березня 2018 року, взяв до уваги лише три складники грошового забезпечення з ігнорування інших складників, встановлених законодавством, а саме: оклад за посадою, оклад за воєнним званням та надбавку за вислугу років (Сирота, 2019). Зрозуміло, що подібна ситуація суттєво впливає на розмір пенсійних виплат, які отримують пенсіонери-військовослужбовці, адже допомога з оздоровлення та вирішення соціальних і побутових питань, премія, винагорода за участь в АТО/ООС взагалі не враховуються для обчислення розміру грошового забезпечення. Не менш дискримінаційним стосовно пенсіонерів-військовослужбовців слід визнати й п. 2 Постанови № 103, згідно із яким встановлюються певні періодичні ліміти на розмір пенсій, що підлягає сплаті. Так, затверджується сплата пенсій у таких періодах та розмірах:

- з 1 січня 2018 р. – 50%;
- з 1 січня 2019 р. по 31 грудня 2019 р. – 75%;
- з 1 січня 2020 р. – 100% суми підвищення пенсії, визначеного станом на 01.03.2018 року.

Фактично, як правильно підкреслює І.М. Сирота, за Постановою № 103 пенсія для військовослужбовців не тільки обчислюється не із суми всього грошового забезпечення, а й ще не підлягає виплаті протягом 2018 та 2019 років в повному обсязі, що вочевидь прямо-таки неприпустимо (Сирота, 2019). Навряд чи за таких вихідних даних можна говорити про належні соціальні гарантії пенсіонерам. Суми недоплат за ці роки навіть за умови врахування лише трьох складників грошового забезпечення діючих військовослужбовців можуть становити близько 50 тисяч гривень. Для Пенсійного фонду це явний плюс, адже можна трохи перекрити наявний дефіцит, оскільки далеко не всі пенсіонери-військовослужбовці зможуть відстояти свої права, але для держави загалом це величезний соціальний мінус.

Постанова № 103, яка доповнює Постанову № 704, очевидно, суперечить Закону, що має вищу юридичну силу. Поряд з цим подібні дії уряду свідчать про недотримання принципу правової визначеності (передбачуваності) нормативно-правових актів, що приймаються в державі, наслідком чого стає зазіхання на легітимні очікування громадян. У такому разі після прийняття Постанови № 704 пенсіонери-військовослужбовці очікували перерахунку власних пенсій відповідно до сучасних реалій, а отримали не збільшення, а зменшення своїх соціальних доходів, всупереч задекларованим обіцянкам влади. Для того аби ідеали верховенства права не були ілюзорними та не спотворювалися мінливістю в поведінці певних осіб/органів, законодавчі положення необхідно формулювати належним чином, щоб людина могла планувати власну поведінку, маючи повне уявлення про потенційні правові наслідки. Зрозуміло, що кожен пенсіонер до ознайомлення

з Постановою № 103 розраховував на більший розмір пенсії, яка багато в чому залежить від індивідуальних ознак (надбавки, премії в кожного свої), але на справі ці очікування були спаплюжені. Чому це відбувається – не секрет. В Україні наявні істотні борги по зовнішніх кредитах, що тягне за собою дефіцит загальнодержавного бюджету, який треба якось нівелювати. Втім робити це за рахунок пенсіонерів, які до того ж віддали більшу частину свого життя захисту національних інтересів, щонайменше неправильно. Треба шукати варіанти реструктуризації, залучати іноземні інвестиції, підіймати економіку, а не рятуватися за рахунок окремих верств населення. В протилежному випадку Україна явно не зможе називатися соціальною державою та з маленькою долею вірогідності в найближчі часи зможе увійти до сім’ї європейських, демократичних держав, залишаючись країною, що розвивається. Й це не говорячи про воєнний конфлікт, котрий триває вже декілька місяців на нашій території.

На підставі порушення прав військовослужбовців багато хто з них звертається до суду для здійснення перерахунку пенсій з урахуванням усіх складників сум грошового забезпечення та визнання незаконною встановлену періодичність вказаних доплат (Фадєєв, 2021). Прикладом може виступати Постанова Верховного Суду у справі № 638/18532/16-а (Постанова Верховного Суду, 2019). Втім більш красномовними є інші справи, завдяки яким законодавча колізія з Постановами № 704 та № 103 була вирішена шляхом визнання деяких пунктів останньої нечинними. Так, рішенням Окружного адміністративного суду м. Києва від 12 грудня 2018 року у справі № 826/3858/18 було визнано протиправними та нечинними пункти 1, 2 Постанови № 103 та зміни до пункту 5 і додатку 2 Порядку № 45, що обмежували складники грошового забезпечення, в частині яких проводиться перерахунок пенсії та яким була затверджена форма довідки про розмір грошового забезпечення, що враховується для перерахунку пенсій, без відображення в ній додаткових видів грошового забезпечення (Рішення Окружного адміністративного суду м. Києва, 2018) (деякі посилання в літературі будуть проставлені на платформу “Verdictum”, розроблену сервісом “Liga.zakon”, оскільки у зв’язку з військовим станом Єдиний державний реєстр судових рішень наразі недоступний з безпекових міркувань). В подальшому таке рішення вистояло апеляційне та касаційне оскарження та залишилось без змін. Таким чином, з 05 березня 2019 року норма, що обмежувала складники грошового забезпечення, які враховуються при перерахунку пенсії, перестала діяти як така, що є нечинною (Додаткові види грошового забезпечення повинні враховуватися при обчисленні розміру пенсії, 2021).

З огляду на вищевикладене у військкоматів (нині територіальні центри комплектування та соціальної підтримки) виник обов’язок щодо усунення порушень законодавчих вимог та подання до Пенсійного фонду оновленої довідки, яка б відображала всі види грошового забезпечення військовослужбовців згідно із Постановою № 704. Разом із тим зроблено цього не було, що потягло за собою новий оберток маховика судових справ. Зразковою тут виступила справа № 160/8324/19 (подання судді Дніпропетровського окружного адміністративного суду О.В. Серьогіної) (Постанова Великої Палати Верховного Суду, 2020), де дії владного органу визнавалися протиправними та ставилося питання про примушення його до відповідного алгоритму поведінки з огляду на прецедентне рішення Окружного адміністративного суду м. Києва у справі № 826/3858/18. Велика Палата Верховного Суду поставила окремий наголос на тому, що оскільки зміни, внесені Постановою № 103, зокрема, до додатка 2 Порядку № 45, у якому визначено форму довідки про розмір грошового забезпечення для перерахунку пенсії, були визнані судом протиправними та нечинними, то з дня набрання законної сили рішенням у справі № 826/3858/18 діє редакція додатка 2 до Порядку № 45, яка діяла до зазначених змін. При цьому порядок дій, який повинні вчинити, зокрема, відповідач та Управління, у зв’язку із втратою чинності положеннями пунктів 1, 2 Постанови № 103 та змін до пункту 5 і додатку 2 Порядку № 45, не змінився.

З огляду на викладене Велика Палата Верховного Суду не погодилася з доводами скаргників про відсутність підстав для задоволення позовних вимог стосовно зобов’язання Центру підготувати та надати до Управління нову довідку про розмір його грошового забезпечення станом на 5 березня 2019 року, оскільки Кабінетом Міністрів України не встановлено умови та порядок перерахунку пенсії позивачу після визнання протиправними та нечинними пунктів 1, 2 Постанови № 103, бо така процедура встановлена безпосередньо Порядком № 45. Отже, з дня набрання чинності судовим рішенням у справі № 826/3858/18 виникли підстави для перерахунку пенсій, призначених згідно із Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», з урахуванням розміру складників, розрахованих згідно з Постановою № 704 (Постанова Великої Палати Верховного Суду, 2020).

Акумуляуючи всю вищевикладену інформацію, можна чітко побачити, що суди можуть доволі дієво усувати законодавчі колізії за певних умов. Саме для цього у вітчизняній адміністративно-правовій доктрині було запроваджено інститут зразкових справ. Проте не слід забувати, що суди все ж таки не повинні переймати на себе функції законодавчої або виконавчої гілок влади, й нормотворення в Україні повинно нарешті позбавитися тягіння до суперечностей та розмитих, незрозумілих формулювань. Принцип правової визначеності повинен бути затверджений у ранзі еталонного та бути таким, якого неухильно дотримуються. Варто пам’ятати, що військовослужбовці виконують специфічну роботу із захисту інтересів держави, її суверенітету та територіальної цілісності, перебуваючи весь час під істотною загрозою, особливо в теперішніх умовах реальної війни з Російською Федерацією. Авжеж добре, коли суди можуть виправити стратегічні помилки владних інституцій, але глобальна ціль у тому, аби таких прорахунків ставало все менше, для чого потрібно модернізувати стратегію управління, працювати над плануванням, програмуванням та безпосередньою реалізацією наявних напрацювань.

Список використаних джерел:

1. Андрейчук С.К., Морущко О.О., Гасяк М.С. Стан пенсійного забезпечення військовослужбовців і членів їхніх сімей. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2021. № 2. С. 75–80.
2. Ветлинський С.О. Соціальний захист військовослужбовців в умовах проведення антитерористичної операції. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 4. С. 198–205.
3. Виговська Т. Перерахунок пенсій військовослужбовцям: як відстоюють та чому не виконуються судові рішення. 2021. URL: <https://rbb.radnyk.ua/posts/pererahunok-pensij-vijskovosluzhbovczyam-yak-vidstoyuyut-ta-chomu-ne-vykonuyutsya-sudovi-rishennya/>.
4. Додаткові види грошового забезпечення повинні враховуватися при обчисленні розміру пенсії. *Подільський юридичний центр*. 2021. URL: <https://www.plc.vn.ua/>.
5. Курилова А.В. Реализация прав и свобод военнослужащих и их семей. *Наука, образование и инновации* : сборник статей Международной научно-практической конференции. Саратов, 13 мая 2016 г. Уфа : МЦИИ ОМЕГА САЙНС, 2016. 240 с.
6. Мінсоцполітики не знає де взяти 60 млрд грн, щоб доплатити військовим пенсіонерам за неправильно нараховані пенсії. 2021. URL: <https://www.ukrmilitary.com/2021/06/pensii-lazebna.html>.
7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 24.06.2020 р. у справі № 160/8324/19.
8. Постанова Верховного Суду у справі № 638/18532/16-а від 06.03.2019 року.
9. Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2017 р. № 77.
10. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV.
11. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб : Закон України від 09.04.1992 р. № 2262-XII.
12. Про пенсійне забезпечення : Закон України від 05.11.1991 р. № 1788-XII.
13. Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 103.
14. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII.
15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин третьої, четвертої статті 59 Закону України «Про Державний бюджет України на 2003 рік» (справа про соціальний захист військовослужбовців та працівників правоохоронних органів) : Рішення від 17.03.2004 р. № 7-рп/2004.
16. Рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 12.12.2018 р. у справі № 826/3858/18.
17. Сирота І.М. Порядок призначення та перерахунку пенсій особам, звільненим із військової служби. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 207–209.
18. Фадєєв А. Військові пенсії. 2021. URL: https://plenum.com.ua/uk/blog/viyskovi_pensiyi/.
19. Цюкало Л.В. Пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби. *Економіка та держава*. 2018. № 1. С. 129–132.

References:

1. Andreichuk, S.K., Morushko, O.O., Hasiak, M.S. (2021). Stan pensiinoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtziv i chleniv yikhnikh simei [The state of pensions of servicemen and members of their families]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, No. 2. Pp. 75–80 [in Ukrainian].
2. Vetlynskyi, S.O. (2016). Sotsialnyi zakhyst viiskovosluzhbovtziv v umovakh provedennia antyterorystychnoi operatsii [Social protection of servicemen in the conditions of anti-terrorist operation]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*. No. 4, pp. 198–205 [in Ukrainian].
3. Vyhovska, T. (2021). Pererakhunok pensii viiskovosluzhbovtziv: yak vidstoyuyut ta chomu ne vykonuyutsia sudovi rishennia [Recalculation of pensions for servicemen: how to defend and why court decisions are not executed]. 2021. Retrieved from: <https://rbb.radnyk.ua/posts/pererahunok-pensij-vijskovosluzhbovczyam-yak-vidstoyuyut-ta-chomu-ne-vykonuyutsya-sudovi-rishennya/> [in Ukrainian].
4. Dodatkovy vydy hroshovoho zabezpechennia povynni vrakhovuvatysia pry obchyslenni rozmiru pensii [Additional types of cash benefits should be taken into account when calculating the amount of pension]. *Podilskyi yurydychnyi tsentr*. Retrieved from: <https://www.plc.vn.ua/> [in Ukrainian].
5. Kurylova, A.V. (2016). Realyzatsiya prav y svobod voennosluzhashchykh y ykh semei [Realization of the rights and freedoms of servicemen and their families]. *Nauka, obrazovanye y ynnovatsyy: sbornyk statei Mezhdunarodnoi nauchno-praktycheskoi konferentsyy*. Saratov, 13 maia 2016 h. Ufa: MTsYY OMEGA SAINS. 240 p. [in Ukrainian].
6. Minsotspolityky ne znaie de vziaty 60 mlrd hrn, shchob doplatyty viiskovym pensioneram za nepravylno narakhovani pensii [The Ministry of Social Policy does not know where to get UAH 60 billion to pay extra to military retirees for incorrectly accrued pensions]. (2021). Retrieved from: <https://www.ukrmilitary.com/2021/06/pensii-lazebna.html> [in Ukrainian].
7. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court] vid 24.06.2020 r. u spravi No. 160/8324/19 [in Ukrainian].
8. Postanova Verkhovnoho Sudu u spravi [Resolution of the Supreme Court in case]. No. 638/18532/16-a vid 06.03.2019 roku [in Ukrainian].

9. Pro hroshove zabezpechennia viiskovosluzhbovtziv, osib riadovoho i nachalnytskoho skladu ta deiakykh inshykh osib [On financial support of servicemen, members of the rank and file and some other persons]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.10.2017 r. No. 77 [in Ukrainian].
10. Pro zahalnooboviazkove derzhavne pensiine strakhuvannia [On Compulsory State Pension Insurance]: Zakon Ukrainy vid 09.07.2003 r. No. 1058-IV [in Ukrainian].
11. Pro pensiine zabezpechennia osib, zvilnenykh z viiskovoi sluzhby, ta deiakykh inshykh osib [On pension provision for persons discharged from military service and certain other persons]: Zakon Ukrainy vid 09.04.1992 r. No. 2262-XII [in Ukrainian].
12. Pro pensiine zabezpechennia [On pension provision]: Zakon Ukrainy vid 05.11.1991 r. No. 1788-XII [in Ukrainian].
13. Pro pererakhunok pensii osobam, yaki zvilneni z viiskovoi sluzhby, ta deiakym inshym katehoriiam osib [On recalculation of pensions for persons discharged from military service and certain other categories of persons]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.02.2018 r. No. 103 [in Ukrainian].
14. Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtziv ta chleniv yikh simei [On social and legal protection of servicemen and members of their families]: Zakon Ukrainy vid 20.12.1991 r. No. 2011-XII [in Ukrainian].
15. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam 45 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhen chastyn tretioi, chetvertioi statti 59 Zakonu Ukrainy "Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2003 rik" (sprava pro sotsialnyi zakhyst viiskovosluzhbovtziv ta pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv) [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional petition of 45 people's deputies of Ukraine on compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the provisions of parts three and four of Article 59 of the Law of Ukraine "On State Budget of Ukraine for 2003"]: Rishennia vid 17.03.2004 r. No. 7-rp/2004 [in Ukrainian].
16. Rishennia Okruzhnogo administratyvnoho sudu m. Kyieva [Decision of the District Administrative Court of Kyiv] vid 12.12.2018 r. u spravi No. 826/3858/18 [in Ukrainian].
17. Syrota, I.M. (2019). Poriadok pryznachennia ta pererakhunku pensii osobam, zvilnenym iz viiskovoi sluzhby [The procedure for assigning and recalculating pensions to persons discharged from military service]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. No. 6. Pp. 207–209 [in Ukrainian].
18. Fadiciev, A. Viiskovi pensii [Military pensions]. Retrieved from: https://plenum.com.ua/uk/blog/viyskovi_pensiyi/ [in Ukrainian].
19. Tsiukalo, L.V. (2018). Pensiine zabezpechennia osib, zvilnenykh z viiskovoi sluzhby [Pension provision for persons discharged from military service]. *Ekonomika ta derzhava*, No. 1. Pp. 129–132 [in Ukrainian].